
Origenis Adamantij

RENATI

EPISTOLA

AD

Doctores *Whitbeium*, &c.

—————

Origines Abundantijs

RENAULT

EPISTOLA

AD

Doctores Willelmus &c

—————

O

E

Do

te

Al

Circa

Sci

Prosta

in

M

Origenis Adamantij

699.d.4
24

RENATI

K.

EPISTOLA

AD

Doctores *Whitbeium, Waterlandium, Whistonium,*

Aliosque Literatos hujus Sæculi
DISPUTATORES :

Circa FIDEM verè Orthodoxam, &
SCRIPTURARUM Interpretationem.

L O N D I N I :

Prostat Venalis apud J. ROBERTSIUM,
in Vico vulgò vocato *Warwick-Lane,*
MDCCXX.

Organum Admonitionis

REACTI

EPISTOLA

AD

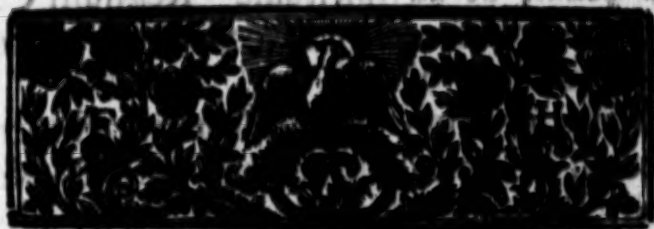
Doctores Wittenburgenses
testamentum, Wittenburgenses

Alloquitur Litteratos huius Saeculi
DISPUTATORES :

Item Titulum et Ordinem
SCRIPTURARUM Interpretationis

L O N D O N I A :

Prolegomena Verbalia apud J. R. O. T. T. I. N. I. A.
in Vice regio vocata Wittenburgica
MDCCLXX

Origenis Adamantij

RENATI,

Ad Doctores *Whitbeium, Waterlah-*
dium, Whistonium, aliosque hu-
jus Sæculi Literatos Disputatores
EPISTOLA.

Viri Literati, Gravissimiq;

DVENIT tandem
id Temporis, quo Nos
Patres Ecclesie *Ante-*
nicenæ, qui satis diu
sub Terrâ Literæ se-
pulti jacuimus, in no-
vam Vitam restitui-
mur. Faxit *Jesu Chri-*

stus, qui est Vita nostra, ut hæc nostrum
B Resur-

Resurrectio in Utilitatem vestræ Ecclesiæ
ita cedat, ut ad spirituale * Regnum Cœ-
lorum, & *Hierosolymas* cœlestes Vos per-
ducamus.

Cum primum Ipse in Vitam rediissem,
ascendi *Montem* †, de quo sæpius olim
dixi, *Spiritualis Intelligentia Legis*, super
quem *vera Christi Ecclesia* || est extruenda;
atque circumspiciens in Faciem hodiernæ
& universæ Ecclesiæ, quæ in *humili loco*
& *Arenâ* ∴ Literæ Scripturarum ædifica-
tur, ad vestros Errores & Aberrationes à
Viâ Pacis & Veritatis obstupui & admira-
tus sum.

Nos Patres *Antenicensi*, qui in spirituali
Ægypto olim viximus, (nam Orbem Im-
perij *Romani* diximus † *spiritualem Ægyp-
tum*) tot & tanta Christianæ Pietatis &
Doctrinæ Specimina edidimus, & relinqui-
mus in vestrum Usus, quot sufficerent ad
novas *Hierosolymas* vestram Ecclesiam ad
conducendam.

Præmonstravimus Vobis Viam ad Pa-
cem & Veritatem inquirendam & asse-
quendam: Sed Vos, nostris veræ Sapien-
tiæ Semitis posthabitis & desertis, in alias

* In *Matthæum*, c. 13.

|| In *Matt.* c. 16.

† In *Matt.* c. 23. & *Exod.* c. 1.

† In *Exod.* c. 4. *Rom.* 9.

∴ In *Exod.* c. 4. *Rom.* 9.

& à Veritate alienas digressi estis Trami-
tes ; Trami-tes, inquam, Erroris & Igno-
rantiae Eremiticas ; Atque certi sitis, quod
nunquam veneritis ad sanctam Pacis Mon-
tem, & Urbem *Hierosolymarum*, nisi re-
vertatis in veteres Cognitionis Vias, quas
Vobis olim præscripsimus & indicavimus.

Sicut Apostolus *Paulus* asserit *Israeliti-
cum* Populum fuisse Nostri Typum, &
Umbram futurorum ; ita credidi Ecclesi-
am *Christi*, ad Imaginem *Israelitarum*, per
Eremum * *debere transire*, antequam per-
veniret ad Terram verè *Canaaniticam* &
Hierosolymas, Templumque Pacis ædifican-
dum : Sed vestræ Deviationes à Viâ Ve-
ritatis & Pacis, quas jam renatus con-
templor, transcendunt meam vetustam Fi-
dem & Expectationem. In tantum enim
transgressi estis Metam Veritatis, quan-
tum vix fieri posse à Christianis suspicatus
sum.

Ecclesia *Christi*, quæ sub *Constantino*
Magno Imperatore, tanquam altero † *Mo-
se*, profecta est ex spiritali *Aegypto*, non
procul absuit à verâ Pace : Neque est du-
bitandum, quin multis ab hinc Sæculis
desideratam Quietem adeptâ fuisset, si in

* In *Exod.* c. 14. *Hom.* 5.

† *Aufed. Eccles. Hist.* l. 9. c. 27.

nostris *Antenicensæ* Ecclesiæ perstitisset Semitis ; sed Illastrarum Doctrinarum obliuiscens, in multos Errores lapsa est, & transgressa Scopum Veritatis, in quem assequendum ut vestram Ecclesiam dirigamus, à mortuis jam sumus suscitati.

Fateor, *Viri Gravissimi*, quòd Vos omnes videremini primitivam Doctrinam amplecti, atque Authoritates & Exempla nostra circa Fidem verè orthodoxam sequi. Neque est quisquam Vestrum qui non gloriatur suas Opiniones esse Apostolis & Patribus *Antenicenis* consentaneas : Sed nihil falsius est & absurdius, quàm talis Gloria- tio ; atque ex Ore vestro Vosmet ipsos condemnaturi jam venimus.

Quis Risum teneat, audiens Vos hujus Sæculi Disputatores, primitivam Doctrinam in vestris Controversiis appellantes, & provocantes Adversarium vestrum ad Patres *Antenicenos* ; cum nullus est Vestrum, qui pro Occasione natâ Patres Ludibrio & Contemptui non habet, vel qui eos imbecilli Ingenio & facili Fide Viros, & Ineptiis credendis & amplectendis deditos non censet ? Audax sum dicere, quòd nulla ferè sit Opinio apud Nos veteres Patres animitus recepta, quam unus vel alter Vestrum non respuit & rejecit. Pu-
sillus

fillus inter Vos habetur Scriptor, qui criticam suam in nostros, ut dicitis, Lapsus & Exilia Dogmata Artem non exercent; immo qui Errores nostros, quibus nostra Opera censetis repleta esse, non novit perspicere, corrigere, & emendare.

Me, apud veterem licet Ecclesiam in honore habitum, & (mihi absit gloriari) celeberrimum, Vos judicatis nugacem & ineptissimum Patrem, & infacetis Opinibus ita refertum, ut *Origenianæ Naniæ* apud Vos abierunt in Diverbium. Mirorque, quod mea Scripta & Authoritatem non prorsus abrenunciâritis.

Primitiva Ecclesia graves passa est Persecutiones sub Imperatoribus *Romans*, ob veram in *Christo* Fidem, atque ob Discessum suum ab Idololatriæ Gentium Deorum Cultu: Sed *Postnicæna* Sæcula, quæ vocarentur Christiana, deteritis quam ipsi Gentes, abusa sunt nobis Patribus; Quorum Animas, Famas, & Doctrinas tanquam hæreticas deperderent.

Concilia quædam Generalia, ejusdem cum Vobis, *Viri Gravissimi*, Fidei me anathematizarunt, & Diabolo pro Erroribus meis tradiderunt puniendum. Neque hodiernus, quantum Ego video, Clerus, qui Hæreses in suâ Gehennâ censet esse multandas, ducit Me exinde esse liberandum.

Absit,

Abfit, ut dicerem, Me indignari hoc Iniquum Facinus : Abfit, ut dicerem, me agere tulisse, quod Ecclesiastica Potestas me inter Sanctos æquè ac alios quosdam primaræ Ecclesiæ Patres non retulerit : Nam nè Pili quidem Canonizationem Ecclesiasticam æstimo, qui Laudes Dei potius quàm Hominum quero : Neque sanctior vel honoratior evasissem in Regno Cælorum, si vel Ecclesiastica Potestas ad Sanctos, vel *Senatus Romanus* ad Deos Me evexisset ; æquè enim æstimo utriusque Potestatem consecrandi. Nequeam tamen intactum præterire hoc parziale & iniquum Ecclesiæ Judicium, ut me olim celeberrimum, absit Verbo Invidia, non tantum prætermitteret quasi Nominis Sancti indignum, sed Diabolo consignaret ; cum alios cujusque Sæculi Viros, & quosdam valdè impios, eo Honore censuerit dignos.

Satis diu igitur vestros Mei ipsius, aliorumque Patrum Ecclesiæ Abusus patienter tulimus : Tempus est, ut à mortuis resurgeremus in Vindicias Veritatis, Errorumque vestrorum Confutationem. Sub Auspiciis *Jesu Christi*, Vitæ nostræ & Salvatoris, Cujus Dicta & Facta, Miracula & Parabolas, Mysteriis * plenas, æquè ac no-

* Vid. in *Matt. & Joham.*

stra Opera, male tractata, in Vitam jam redimus : Atque Vos scire volumus, quod omnes nostras vetustissimas Opiniones, quas Nugas censuistis, & Despicatui habuistis, nobiscum rediivas ducimus. Nihilq; dubitemus, quin brevi Tempore, vestras Aberrationes a Scopo Veritatis, eorum Oculis vestris planas posuerimus : atque ad novas Hierosolymas, Templumque Lucis, de quibus scripsit *Johannes* in *Apocalypsi*, Viam fecerimus rectam.

Hic dicetis forsitan, *Kiri Graulssini*,
 " Quod nihil ardentius desideraveritis,
 " quam Pacem Ecclesiae, atque ad Tem-
 " plum Evangelicae Lucis, ubi nullae erunt
 " in posterum Errorum Tenebrae, perve-
 " nire. Non alium ob finem, dicetis,
 " Vos scripsisse Systemata Theologica, &
 " Controversias Fidei, quam ad Veritatem
 " & Pacem promovendam ; neque alios
 " Judices Dissidiorum avere, quam Patres
 " *Antenicenes*, quos huc usque Vos appel-
 " lasse, ut qui propius ad *Christi* & Aposto-
 " lorum Tempora viventes, eorum Men-
 " tem & Sensum rectius cognoscerent.

Respondeo, imprimis, Quod verendum est, ut Vos studio Partium potius quam Veritatis Amore ducti, & mundano Lab-
 ero,

cro, potius quam Luci Evangelicæ incumbentes, acriter disputatis & certatis ; Populusque Orbis Christianæ simplicior hunc Scriptorem in Admiratione, alterum odio habens in Partes & Sectas inter se pugnantem dividitur & distrahitur. Fateor, Vos omnes videri ferre Desiderium Pacis & Veritatis consequendæ, atque ad Patres singulis vicibus referre, quorum excerptis utramque vestrorum Operum, ut aiunt, Paginam in Testimonium Fidei à Vobis conceptæ ornatis. Sed quidni dicam, ut Vos Præjudicio cæci, Patrum Scripta scrutamini, ad præjudicatas vestras & præconceptas Opiniones confirmandas, potius quam ad Veritatem eruendam : Magna huic Rei inest Suspicio ; nam præterquam quòd Vobis solenne est conqueri de Interpolationibus, spuriiis Scriptis, & infacietis Patrum Dictionibus, quotiescunq; contradicimus vestris dilectissimis & præconceptis Doctrinis ; ita multas jam proferrem Opiniones Ecclesiæ Primitivæ, quas indubitata Fide Nos Patres *Antenicensi* amplexi sumus ; contra quas vero Vos unanimo Clamore & Consensu, haud secus ac *Herodes* & *Pontius Pilatus* olim contra *Christum*, consurgeretis &, si fieri possit, improbaretis. Haud lubet jam eas producere in Experimentum vestri Zeli & Amoris,

moris, quo prosequi Patres videremini;
Sed non diu erit, antequam opportunior
dabitur Occasio, quâ vestram Dilectionem,
dicam, an Odium Patrum *Antenicenorum*
experiar.

Quidni præterea dicam, ut nullus Ve-
strum nostra veteris Ecclesiæ Scripta intel-
ligit? Ad hoc dictum, Irâ forsan & In-
dignatione commoveamini; & inquietis,
“ Nonne Nos *literati* *literatissimi* Sæculi
“ totius Ecclesiæ Viri, qui Linguas *He-*
“ *braicam*, *Græcam*, & *Latinam* probè
“ callemus, veteres Patres intelligamus?
“ Nihil insulsius & arrogantius tuo Dicto
“ proferri potest. Nostra Musæa præcis
“ Ecclesiæ Patribus sunt imprimis donata,
“ quos aliis omnibus Scriptoribus præpo-
“ nimus, quos & indies volvimus & re-
“ volvimus in nostri fructum, Ecclesiæ
“ Usus & Populi Christiani Eruditionem.
“ Tuas fateor, *Origenes*, Ineptias, &
“ aërias, sublimes, chimericas & cœlestes
“ dicamus, an tenebrosas Visiones, no-
“ strum Captum superantes, non appre-
“ hendimus; atq; dubitetur, an Tu Visi-
“ one raptus, & super Æthera vectus, Te-
“ ipsam intelligas? Sed omnes ferè alios
“ Ecclesiæ Patres rectè capimus; nullus
“ enim Veterum talia recondita Theolo-

“ gix Myſteria docuit, qualia tu huma-
 “ num Intellectum transcendentia. Apa-
 “ ge ergo tuum arrogantius dictum, in
 “ Contemptum literatiſſimi Cleri huiusce
 “ Eccleſiæ prolatum ; caveaſque nè tale
 “ quidpiam repetas, aut videris Specimen
 “ noſtræ Literaturæ, & Peritiæ Patrum
 “ in Tui ipſius Opprobrium emitten-
 “ dum.

Patientiam veſtram, *Mei Viri Graviffi-
 mi*, imploro ; atque bonâ cum veſtrâ Ve-
 niâ, ſi non iraceremini, ſuperius dictum
 repeterem, Quod nemo Veſtrûm alios Pa-
 tres *Antenicanos* haud ſecûs ac Meiſum
 intelligat ; ſed Operam noſtris Omnium
 ſcriptis perlegendis hucusque impenditis
 inanem. Omnes veſtros, ex quo in Vi-
 tam redij, Libros non evolvi, ut hanc fe-
 ram de Vobis Sententiam, neque eos dig-
 nos qui puris meis tractarentur Manibus,
 exiſtimavi : Sed ſicut *ex Pede Herculem*,
 ita ex paucis, quæ perlegi unius vel alteri-
 us Scripta, citiſſimè diſpexi, ut Vos nihilo
 melius intelligitis Patres, quam ruſtica Ve-
 tula *Newtonium* præſtantiſſimum Philoſo-
 phum capit.

Mihi haud vacat ſingulas Instantias,
 quod immenſi eſſet Laboris, veſtræ Igno-
 rantiae & Patrum Imperitiæ proferre ; ſed
 unam

unam tamen, quæ nostrum Ecclesiæ Patrum Risum magnoperè nupèr movit, præterire nequeam ; eamque non unius Viri, sed totius literatæ Societatis literatissimorum celeberrimarum *Europa* Academiarum Scholarium, qui Libellum sub Titulo *Delphici Oraculi* haud ita pridem ediderunt. Hi boni Viri, pro literali (prout literatos decet) Legis & Scripturarum Sensu certantes, contra ipsius *Pauli* Apostoli Sententiam, qui dixit, *Legem esse spirituales, Literamque occidere*, Excerptum hoc [* Denique qui *Literam Tabulis lapideis inciderrat, idem & de Spiritu edixerat, Effundam de meo Spiritu in omnem Carnem : Et si Litera occidit, Spiritus vero vivificat, ejus utrumque est, qui ait, Ego occidam & Ego vivificabo, percutiam & sanabo : Olim duplicem Vim Creatoris vindicamus, & Judicis & boni ; Litera occidentis per Legem, & Spiritu vivificantis per Evangelium :*] ex *Tertulliano*, Confratre nostro dilectissimo & renato, sumpserunt ; quo innuere viderentur, *Tertullianum* literali favisse Sensui Scripturarum : Cum Luce ipsa clarius est unicuique, vel primo Intuitu, hoc Excerptum perlegenti, *Tertullianum* pro spirituali, i. e. Evangelicâ Legis Inter-

* See the Delphick Oracle for December, p. 27.

pretatione contendisse ; neque alium præ se ferunt Sensum Illius Verba, quam ea Apostoli, *Litera occidit, Spiritus vero vivificat.*

Nequeatis coningere, *Viri Gravissimi*, quam hilares hoc Excerptum *Tertulliani* à dictis literatissimis Scholaribus ita expositum Nos Patres fecerat, qui *Tertullianum* hac occasione Risu aliquo & Joco excepi-
mus, ut qui sibi ipsi contradiceret in aliis ejus Operum Locis asserens, * *omnia Populo Judaico figuratiter accidisse. Tertul-
lianus* nostro Risu haud incensus jocose re-
tulit, Nihil miri esse, ut literatissimi hujus
Sæculi Scriptores suis Operibus abuterentur, qui longè deterius nostra omnium
Scripta tractaverant,

Nollem, *Viri Literati*, ut sentiretis Me hanc Instantiam literatissimorum *Delpbici Oraculi* Authorum coram Vobis ideo posuisse, quasi eos præ aliis Contemptui habuissem pro suâ Patrum Inficitia. *Literatissimorum Scholarium* Titulum sibi vendicant, quem iis jure competere ex Animo credo ; ampla enim aliàs *Literaturæ* Spe-

* Vid. de Idololatriâ.

cimina ediderunt in suis Oraculis ; neque
puto quosquam alios utriusque Academiae
Doctores Opus, quod illi susceperant, po-
tuisse melius peregissee.

Quam ob Causam Oracula sua Delphica
siluerunt, (nam à Mense *Februarij*, *Pythi-*
us eorum *Draco* nulla edidit Responsa)
ipsi probe norunt ; amantiamque possunt,
si velint, narrare Fabulam, ut Eorum Im-
peritia in Patrum Ecclesiae Scriptis fuit
in Causa, cur ab eo Tempore obmutu-
erunt.

Mecum proculdubio mirabimini, *Viri*
Gravissimi, hosce dictos literatissimos Au-
thores in tantum lapsos fuisse, circa hoc
unicum Tertulliani Excerptum ; nam nul-
lius alius, vel ex hoc vel altero Patre,
loci laudati in omnibus suis Oraculis me-
mini.

Sed sciatis, vos omnes sive *Whitbaem*,
Waterlandium, *Whistonium*, aliosve cujus-
cunque Nominis literatos, haud dissimili-
ter Patrum Ecclesiae Operum esse imperi-
tos ; Neminem vero Vestrum longius à
Scopo Veritatis, & recto Patrum Sensu
aberrasse, quam *Whistonium*, quem, nisi
Fama tulisset eum esse probis Moribus Vi-
rum, alias dicerem nequissimi *Arij* nequi-
orem Filium.

Sed

Sed nihil miri est, ut *Whistonius* Patrum Ecclesiæ esset inscius, qui paucis abhinc Annis Commentarium edidit in *Johannis Apocalypsin*, cujus ne unicum vocabulum, præter Præpositiones & Conjunctiones, intellexit. Nemini non perspicuum est, qui unicâ vice perlegit *Apocalypsin Johannis*, ubi sæpissimè ad Typos *Judaici Populi* refertur, istum Librum non prius esse interpretandum quàm Tropologias (de quibus frequentius dixi) & Anagogas Veteris Testamenti quis calleat.

Nos Patres Ecclesiæ nunc renati, qui Allegorias & Tropos Legis *Mosaicae* probè scimus, claram jam Lucem exhibitori sumus *Apocalypsi Johannis* exponendæ. Neq; dubitamus, quin eum Librum, reconditis-
simis Evangelij Mysteriis repletum, vulgari Hominum Intellectui accommodatum brevi Tempore reddiderimus. Mea sola Opera satis Lucis huic Negociò vobis præpendunt; quæ si consulisset *Will. Whist.* viderat *Apocalypsin* aliâ, quam ille insistebat, Viâ esse interpretandam. Sed Ille, Amore licèt & Honore me inter alios Patres quandoque videretur prosequi, Faciem suam à verâ Luce, quam ipse exhibui, avertens, *Ignemque fatuum* sui ipsius Cerebri sequens, per omnia in Errores lapsus est.

Sed revento, unde videar digredi.

Visum est *Jesu Christo*, Celsissimo & Potentissimo nostro & Unico Deo, Mundi Conditori, Spirituali Universæ Orbis Soli. fulgentissimo, & Sapientissimo Rerum omnium Logo, Nos Patres jam tandem in novam Vitam restituere, ut Ecclesiam suam Erroribus & Dissidiis, tanquam * Naviculam Undis & Ventis agitatam, conducamus ad Quietem ; atque confidimus sub *Christo* Opem ferente, quod Viam Pedibus vestris ad sanctam & spirituales *Hierosolymarum* Montem, unicum illum Pacis, Veritatis, & Visionis Locum, fecerimus rectam. Nec aliam ob Causam opinor nos in hâc Regione à mortuis imprimis excitos fuisse, quam quòd Ecclesia *Christi* Controversiis circa veram Fidem longè pluribus in hâc quam in aliâ Christianæ Orbis Gente, infelicitèr exerceatur & occupetur.

Vestram igitur in Utilitatem imprimis huc advenimus, persuasi, quòd in Viam Veritatis veterem Vos reducamus, & † *Errores vestros & Obscuritates, Mysteriis Sapientia Dei diligenter & manifestè in apertum productis, in fugam vertamus.*

* In Divers. *Matt.* 3. Hom. 6.

† In *Johan. Evang.* Tom. 2.

Multi esset Laboris omnes Ecclesie à Viâ Veritatis Aberrationes attingere, & uniuscujusque Schismatis Errores aperire : Eas tantum jam quæ à Viris celebrioris Nominis in hac Gente geruntur, Controversias, idque breviter sum tractaturus. Atque hæc licet brevior ad vos scripta Epistola non sufficiat ad Errores vestros dissipandos ; tamen Ipse ac alij Patres, Deo volente, plures & ampliores forsân vobis sumus scripturi Epistolas, quibus speramus Viam Pacis coram vobis Luce ipsâ clariorem patefacere.

Duas hæc vice Controversias habeo notatu dignissimas, *Bangorensē* illam unam, & *Whistonianam* (sive *Arianam*) alteram. Quis non videat literatissimos hujusce Ecclesie Viros in hac vel illâ occupatos ? Reverendus admodum Ille *Bangorensis* Episcopus, Acumine Ingenij haud mediocri donatus, Concionem haud itâ pridem coram Rege habuit acceptissimam pro Libertate verè Christianâ asserendâ ; Libertate, inquam, illâ quam Nos Ecclesie Patres olim asseruimus contra Gentes & Imperatores Romanos nostros Persecutores, fortiterque pro eadem ad Mortem usque certavimus. * *Humani Juris est & Natu-*

* Ad Scapulam, c. 2.

ralis Potestatis unicuique, sicut Confrater noster Tertullianus arguit, quod vult colere; nec alij obest aut prodest alterius Religio. Sed nec Religionis est cogere Religionem, qua Sponte suscipi debeat, non Vi.

Nihil absurdius est, quam ut Christianus Populus, quem *Christus* in Libertatem redempserat ab imparo Gentium Deorum Cultu, rursus in alterius Servitutem captivus duceretur. Hoc perinde est ac si ab uno solutus Jugo, sub altero transire debeat; neque Deum suum quis coleret, nisi Hominibus placuerit; Deusve ipse, quos vult, ad Sapientiam & verum Cultum non traheret, nisi iis prius visum fuerit.

Apud vetustissimos Philosophos recepta erat Opinio, ut nullus Sapiens * nisi liber: Impossibile enim esse duxerunt, ut quis verè & rectè philosopharetur, & altiora Sapientiae Culmina ascenderet, qui Alterius Præceptorum Vinculis tenebatur.

Felicitas, mihi credite, *Viri Gravissimi*, novarum *Hierosolymarum*, ad quas Ecclesia est iter factura in Libertate maximè absoluta, ac aliis Spiritus Fructibus consistet.

* In *Evang. Johan.* Tom. 3.

Inde est quòd Apostolus docet *Hterosoly-*
mam supernam & cœlestem esse liberam,
 hortaturque Christianos, quos ab impiâ
 Gentium Idololatriâ manumiserat *Christus*,
permanere in sua Libertate; & cavere, nè
altero Servitutis jugo irretirentur.

Quo Fortunio Reverendus ille admo-
 dum Episcopus *Bangorensis* in hanc Opi-
 nionem verè Christianam incidit, ipse re-
 citus novit. An propriâ Mentis Acie eam
 dispexerit, vel à Nobis Ecclesiæ Patribus
 didicerit, me latet. Nolunt ejus Adver-
 sarij illum à nobis quicquam didicisse,
 quem criminantur ob suam Patrum Im-
 peritiam & Inscitiam, quo innuere vide-
 rentur, (quod maximum nostrum movit
 Risum) hanc *Bangorensis* Episcopi Opi-
 nionem esse Primitivæ Patrum Doctrinæ
 contrariam; cum Illi ipsi (Nonne *Le-*
porem capiatis) Patribus Ecclesiæ veris
 adversantur, quos si perlegerint, perperam
 intelligunt, vel Sopore obvoluti inter Le-
 gendum vetustissimam hanc Ecclesiæ Do-
 ctrinam incuriâ prætermittunt.

Macte igitur Virtute tuâ, mi Amice
Benj. Bangor. Fortitèr & fidelitèr pugna
 (ut deceat Militem *Christi*, & Ecclesiæ
 Patrem & Episcopum) pro Libertate Chri-
 stianâ: Nos veteres Patres Opem & Sup-
 petias Tibi feremus. Nè extimescas *Le-*

ges, tuos Libertatis Hostes, sive Homun-
cionem sic dictum, sive Ecclesiasticas.
Nullius in Verba jurato. Excute Jugum
Captivitatis *Babylonica*. Esto præco E-
vangeliij Diei magni, & Anni Domini ac-
ceptissimi. Annunciato Libertatem Cap-
tivis, Manumissionem Oppressis, Visumq;
Cæcitate Mentis captis. Eadem Argu-
menta, quibus nos usi sumus pro Li-
bertate consequendâ in *Ægyptiaca* Ser-
vitude, nunc inserviant pro Libertate
asserendâ in hac * *Babylone*, i. e. *Con-*
fusionem. Nè dubites ergo, quin omnes
tuos tandem superaveris Inimicos, & Or-
bem Christianam inutili Cleri & Ecclesia-
sticæ Potestatis Pondere satis diu gravatam
exoneraveris.

Tempusque est, Ipso Clero consistente,
ut hoc grave Legum & Articulorum Ec-
clesiasticorum in vestrâ *Babylone* excute-
retur Jugum, quod tutâ Conscientiâ sub-
ire nemo potest; Jugum Juramentorum
& Subscriptionum, quod sine Perjurio sus-
cipi & præstari nequeat.

Circa Sensum Articulorum Fidei vide-
tur Clerus dividi, & in Partes distrabi;
nullusque ferè est, qui de unius vel alte-

* Contra Celsum, c. 7.

rius Doctrinae Gravamine & Errore non conqueritur. Haud multi intelligunt, qualem in suis Articulis Ecclesia docet Doctrinam. Et Pauciores qui eo, quo primi illos instituerunt Reformati, Sensu iis subscribunt. Hanc & Illam Ecclesiae Opinionem, pro Re natâ, recipit & rejicit ipse Clerus. Atque Primarius ille Fidei Articulus de Divinitate *Christi*, & Trinitate Personarum in Deitate, in dubium ab ipso Clero jam vocatur. Idcirco Tempus est, ut hoc Jugum quo nihil gravius imponatur, spiritualis Servitutis excuteretur; ut Populus Christianus ab omni Ecclesiastico Vinculo solutus evadat, liberè philosophetur, atque ad magis spiritualia Cognitionis Culmina ascendat.

Ipsi *Ariani* jam redivivi, qui olim Fidei *Athanasianae* extiterunt Persecutores, pro Libertate jam contendunt; ut unusquisque teneat quam vult Doctrinam, Deum suo more colat, & Scripturas & Ecclesiae Patres circa Divinitatem *Christi* & Trinitatis Doctrinam tutò inscrutetur. Ad quorum Controversiam hæc jam se vertit Epistola.

Multi intra paucos Annos ab uno vel altero hujus Controversiae Scriptore prodierunt Libri: Haud omnes perlegi; sed

ij pauci, quos evolvi, mihi Nauseum creaverunt dispicienti vestram Scripturarum, Patrumque Ecclesiae Insecliam; Tediumque esset vestros Errores & Lapsus recensere. Sed quoniam Scripturas & Patres censetis Judices in hac Controversia solos idoneos; Ego Vester *Origenes*, quem pro Occasionē illaudatum non praeteritis, Viā huic Controversiae finiendae patefaciam. Atque alterā quam Vos jam insistitis, veteri tamen quā omnes Patres *Antenicensi* iverunt, aggrediar Viā; Viā, inquam, illā, à quā Vos longissimè aberrastis: Mirorque quod Vos, qui toties nostra Scripta evolvistis, eam non discreveritis, & redeuntes in eā non ambularitis.

Hac Via, quā iturus sum, non tantum * *Sublimitatem* & † *Magnitudinem* Divinitatis *Christi*, sed & Mysterium Patris, Filij, & Spiritus Sancti, huc usque absconditum coram Oculis humani Intellectus faciet conspicuum. Nequeatis expectare, ut in hac unicā Epistolā Rem plenè peragerem: Viā tantum, inquam, Rei peragenda aperiā; neque dubitetis, quin ex

* In *Matt.* Tract. 23. c. 22.

† In *Luc.* c. 1. Hom. 7.

frequentibus Epistolis, quas Nos Ecclesiae Patres jam renati, (si Deus Veniam concesserit) Vobis sumus scripturi, Res suscepta Luce ipsa clarior evaserit.

Verus istud, quo usi sumus contra Gentes, Argumentum pro Divinitate *Christi* probandâ, sumptum erat ex Operibus quae *Christus* vivens, moriens, resurgensque fecerat ; *Quid enim declarabat iis qui videre poterant, quam quod verè sit Deus qui talia operaretur* *. Ex Famâ Operum mirabilium *Christi* per *Pilati* Epistolam nuntiata, ipse *Tiberius* † censuit *Christum* esse verè Deum : *Senatusq; Romanus*, celeberrime Deorum Divinitatis Judex, Eum consecrasset, ut ex Historia Temporis constaret, nisi *Tiberius* divinos Honores sibi ipsi tribuendos recusasset ; Vulgari enim Sensui & Intellectui omnium Gentium ejus Temporis, ea *Christi* Opera Veritatem Divinitatis ejus revelabant, & manifestabant.

Ut Vos, *Viri Gravissimi*, Vim hujus Probationis, & Lucem hujus Revelationis *Christi* Divinitatis conspiciatis, necesse est, ut consideratis Opiniones, Sapientiam, & Doctrinas, quas Gentes hujus Temporis

* In *Matt.* c. 16.

† Vid. Dissert. de Pontij *Pilati* Epist.

circa Deos suos amplectebantur ; unde mirabimini, quòd uno Auditù Famæ Miraculorum *Christi*, Gentes omnes, Populusq; *Romanus*, Diis suis repudiatis, ad Cultum *Christi* non converterentur.

Adite igitur, *Viri Literati*, Historiam Temporis quo *Christus* Carne humanâ vestitus passus est. Consulite Libros Poetarum, Mythologorum, & Philosophorum vetustos. Investigate Fabulas Deorum Gentium, Naturamque Religionis quâ Populus *Romanus* instituebatur ; unde discatis, *Christum* veram Probationem & Revelationem Ejus Divinitatis vulgari hominum captui exhibuisse & accommodasse. Accedite ad Nos Ecclesiæ Patres : Scrutimini & evolvite Apologetica Scripta, tam Mei contra *Celsum*, quam *Justini Martyris*, *Tertulliani*, aliorumque Patrum ; & invenietis hanc Argumentationem pro Divinitate *Christi* penitus tractatam contra Gentes & Persecutores nostros : Nec aliâ contra eos utebamur Argumentatione, quàm quæ nos ipsos & præstantissimos Philosophos ad Fidem traxerat Christianam : Cæciorque est Talpa, si Mythologiæ & Religionis Gentium sit peritus, qui non exinde percipiet *Christum* Nomine & Titulo Celsissimi & Potentissimi Deorum Dei debere honestari ; quem, aliis omnibus Diis

abre-

abrenunciatis, colere & suscipere debuerant Gentes.

Hujus non est Epistolæ Vim jam percurrere dictæ Argumentationis ; neq; Opus est, opinor, coram Viris adedò literatis ; veruntamen unus vel alter Nostrum forsàn copiosius & clariùs quàm suspicamini, eam aliquando pertractabit. Ipse impræsentiarum Vos hujus Argumentationis tantum admonéo, quam si vobiscum reputetis & intelligatis, Admiratione consequentèr contemplabimini Providentiam Dei, qui pro Omnipotentia sua sapientèr omnia ordinans & regens, humanum Genus instituerat in iis Religionis Elementis & Principiis ; ita ut Mundus, cum *Christus* ejus unigenitus Filius adveniret incarnatus, suam propriam caperetur Sapientiam, atque ad Fidem *Christi* traheretur.

Sed præter hanc Argumentationem ab Excellentia & Dignitate Operum mirabilium *Christi* ductam, quæ Ejus Divinitas super omnes Gentium Deos olim patuit Intellectui humano ; altera jam est Via, quæ Ille Deus noster Christianis est conspiciendus, nempe * *per Visiones & Enigmata Scripturarum aperta* ; sive, ut Apo-

* In *Matt.* c. 23.

stoli Verbis utar, per *Speculum in Ænigmate*. De hâc Viâ quam plurima olim scripsi in spiritali vivens *Ægypto*, cum obscurius, sicut Apostolus loquitur, *Christum* contemplatus sim in *Ænigmate*. Sed advenit tandem id perfecti & pleni Temporis, de quo *Paulus* dixit, in quo *Facie ad Faciem* est conspiciendus. Ex quo Reditum in Vitam Beneficio *Christi*, qui est *Vita & Resurrectio nostra*, Nos Patres adepti sumus ; Eum Sole ipso clariorem contemplamur per *Ænigmata* : Neque dubitamus, quin brevi Tempore *Christum* Visui vestro intellectuali exhibuerimus conspiciendum, tanquam spirituales Solem, ut *Johannes* in suâ *Apocalypsi* loquitur, in Templo suo totius Ecclesiæ sive universi Mundi clarius splendentem, quam naturale & meridianum Orbis Lumen.

Ut Vos, *Viri Literati*, gloriosam hanc Visionem & Conspectum *Christi* assequamini ; expedit, ut ascenderetis sublimem & celsissimum spiritualis Intelligentiæ Legis & Prophetarum Montem super quem ædificanda est vera Ecclesia, Domus Domini & *Hierosolymitana* illa Pacis & Visionis * Urbs, & Templum Dei in quo con-

* In *Hierim.* c. 1.

spicietur *Christus*, universæ Orbis Spiritus & Deus noster.

De hoc sancto Monte, copiosè disserui in Homiliis meis & Interpretationibus tam veteris quam novi Testamenti, Semitamque ad Ascensum super hunc Montem faciendam dixi positam fuisse in allegoricâ, tropologicâ, & metaphoricâ Scripturarum Interpretatione. Non opus est, ut Testimonia, pro Scripturis allegoricè exponendis, ex meis vel aliorum Patrum Scriptis coram Vobis sisterem : Nullus est Vestrûm vel parûm versatus in priscis Ecclesiæ Patribus, qui non novit nos omnes *Antenicanos* sedulò incubuisse spirituali Scripturarum sensui investigando : Nostra omnium Opera hoc abundè testantur. Ascendite ergo hunc Montem spiritualis Intelligentiæ Legis & Prophetarum, & *Jesus* Dominum nostrum & Deum contemplantur. Allegoricum, *i. e.* propheticum, investigate Sensum Scripturarum ; atque dein Providentiam Divinam per omnia Ecclesiæ, immò per omnia ab Orbe conditâ Sæcula conspicuam videbitis. Legite & religite mea ac aliorum Patrum Scripta ; atque in iis amplam Lucernam Pedibus vestris pro cœlesti hoc Ascensu conficiendo invenietis prælucentem.

Conf-

Confitebimini, *Viri Gravissimi*, quod inficiari nequeatis, Nos Ecclesiae praesertim *Antenicena* Patres allegoricis Interpretationibus Scripturarum eruendis studuisse; sed dicetis forsan & objicetis, “ Nos inane huic Negocio navasse Operam, neque nostra Interpretamina spiritualia fuisse alia, quam Næniae & Ineptias quas Vos non intelligitis, neque censetis nos ipsos eas intellexisse; ideoque ad literalem Scripturarum Sensum Commentatores vestros celeberrimos ab hac spirituali Viâ digressos fuisse.

Respondeo, Quod præterquam quod felicem olim impendimus Operam spirituali Legis & Prophetarum Sensui indagando, ut ex innumeris Instantiis vestro Usui & Fructui jam accommodatis probarem; ita redeuntes in Vitam nobiscum tulimus * *Clavem Cognitionis*, quem Vos allegoricam Expositionem criminantes abstulistis. Clavem hunc *Mythagogo* cuidam vetustissimo Philosopho jam renato dedimus mutuum, quo angustam Vitæ *Mosis* & Prophetarum Januam referabit.

Hic *Mythagogus*, prout decuit Philosophum, causâ veræ Sapientiæ & Eruditio-

* In *Matt.* c. 23.

nis acquirendæ, longè latèque peregrinatus est : Apud *Egyptios* * didicit, ut multa divina Veritatis sub *Anigmatum Involucris* & *Animalium suorum Imaginibus* latent *Mysteria*. Apud *Chaldaeos* *Oneirocriticam* Sapi-
entiam, & *Visionum Propheticarum* Interpretationem acquisivit. Apud † *Græcos*, initiatus erat in *Mysteriis* Deorum Gentium, atque in || *Philosophiâ Pythagoræ & Platonis*, qui compilârunt *Scrinia* Mosis, & suam *Philosophiam* à *Lege* *Mosaicâ* acceperunt mutuata. Apud veteris *Romæ* : Pontifices, variam divinandi *Artem* acquisivit : Tandemque ad primitivam nostram *Ecclesiam* veniens ad *Fidem* *Christianam* conversus est à Nobis Patribus, qui eum reconditiora *Evangelicæ Sapientiæ* *Mysteria* docuimus.

Huic *Myſtagogo*, inquam, *Clavem* *Cognitionis* *spiritualis* impertivimus. Illum audite, & sequamini *Ducem* qui *Mysteria* *Evangelici* *Regni* *Cælorum* Vobis aperiet, qui *Semitam*, Nobis sub *Christo* *Opem* ferentibus, faciet rectam, quæ Vos ducat ad *Culmina* *Montis* *Spiritualis* *Legis* *Mo-*

* Contra Celsum, 1. 3.

† Ibid. 7. 2.

|| Ibid. 7. 1.

Δ Ibid. 7. 3.

Sate, ubi Deus vester & noster est conspicendus.

Surgite igitur ex Foveâ & Valle vestrà Ignorantiæ & Erroris ; atque scitote, quòd
 * *si in humili Loco Litera steteritis, si non ascenderitis dictum Legis & Prophetarum Montem, Deus non aperuit vestra Ora, neque instruxit Vos in iis quæ oporteat Vos loqui :* Ministerium enim Novi Testamenti, sive Evangelij, sicut Apostolus Patresque docuerunt, est Ministerium Spiritûs Legis. Quales ergo Ministri, cujus & Servi Vos sitis qui literalem Legis Sensum venditis & prædicatis, supervacaneum est dicere.

Invitus sum, *Viri Literati*, omnes meas acerbiores quæ in meis Operibus reperiuntur, jam repetere Dictiones, quibus literalem Scripturarum Sensum impugnavi, & literarios Interpretes impeti, quia nollem vestram Iram in *Origenem Adamantium* pro hac suâ primâ Epistolâ incendere. Hoc unum tamen nequeam non repetere, quòd simul ac in Vitam rediissem, valde admiratus fuerim vestras in Novum & Vetus Testamentum Annotationes & Paraphrases omni Sensu vacu-

* In Exod. c. 4. Hom. 3.

as, & nullâ Veterum Authoritate fundatas.

Solulistis dicere, quòd Patribus Ecclesiae *Antenicenis* praesertim advertendum est in Interpretatione Scripturarum; & rectè dicitis. Sed quis non contemplerur vestros hodiernos Commentatores, prius Nobis Patribus directè adversari? Unde liquet Vos ipsis contradixisse, & ~~adversari~~ tenere absurdissima. Patrias enim deseruistis, & in alias interpretandi Vias, Veteribus & Veritati contrarias digressi estis.

In Patrias igitur & vetustas rursus revertite, & inquirete exponendae Scripturae Semitas. Vestros Errores relinquitte; & literales Interpretationes vestras nihili habendas, tanquam futes & inutiles Chartistas tradite Igni comburendas.

Magna est apud Vos omnes, *Viri Gravissimi*, Querela de Infidelitate, Erroribus, Divisionibus, & superstitiosis hujus Saeculi Cultibus, qui Molestias Vobis graves videntur creare, & Luctu haud mediocri Vos afficere. Memini me olim scripsisse, ut * *omnes Literam Legis sequentes in Infidelitatem, Errores & vanas Supersti-*

* In Matt. c. 23.

tiones incurrerent ; quo nihil verius unquam fuisse dictum jam renatus invenio ; suspiciens vestras totius Ecclesiæ Controversias, Lites, Errores, Hæreses, Schismata, Confusiones, atque hujus Sæculi Infidelitates : Nulla enim est certior horum omnium Causa, quam literalis vestra Scripturarum Interpretatio & Prædicatio. Si ad Pacem & Fidel Unitatem, velletis venire, debeat is ad Spiritum Legis & Prophetarum vivificantem redire, tanquam ad unicum Locum & Montem super quem Urbs Ecclesiæ verè Hierosolymitana & Domus Domini pacifica ædificabitur.

Revertere ergo, *Viri Gravissimi*, repetitis Vicibus Vos obsecro, atque ascendere dictum Montem, tanquam ad Asylum Salutis & Quietis. Procul absit, ut Spiritu Prophetiæ captus prædicerem, Vos *Hierosolymitanæ* Ecclesiæ Pacis evasuros Hostes.

Memini me olim, cum in spirituali viverem *Ægypto*, congressum fuisse cum *Celso* quodam, ut nōstis, Christiani Nominis Hoste infenso, qui Nos Ecclesiæ Patres inculparet ob * *nostras Scripturarum Allegorias & Tropologias*. Absit ut jam

* Contra *Celsum*, l. 1.

renatus experirer Vos, qui Christiano Nomine gaudetis, esse Adversarios allegoricæ & tropologicæ Interpretationis *Celso ipso celsiores.*

Festinate igitur ex humili Loco & Foveâ Literæ, in quam Cæcitate Mētis vestræ capti cecidistis. Ne obstetis *Mosis* & Prophetarum Resurrectioni ex Sepulchris Literæ; *Literas enim Scripturarum existimo esse * Sepulchra Prophetarum, in quibus collocata Narratio permanet, quasi Corpus aliquod positum in Sepulchris.* Patres Vestri quarti & quinti Sæculi, literali insistentes Interpretandi Viâ, Prophetas imprimis occiderunt; Vosque Illorum Vestigia insequentes, Horum Sepulchra ornatis, & Tumulos Literâ ædificatis. † *Ædificantur enim & ornantur Prophetarum Monumenta, cum relicto quis Spiritu vivificante latente in Sensibus Literarum ipsarum, fovet & ornat Literam occidentem, Pulchritudinem Prophetiæ ratus positam esse in nudâ Literarum Intelligentiâ; quod quidem facere solent tum Pharisei tum Scribæ, quorum alteri nempe nudæ Literæ Cognomento dicti sunt li-*

* In Matt. c. 23.

† In Johan. Tom. 17.

teranij siue Scribæ. Pharisæi uerò, quod
 diuisi sint, perdiderintque diuinam Unitate
 tem tenent Pharisæi, si finger preteris, quidem
 sunt, atque diuisi.

Videatis, Viri Gravissimi, non hic ve
 terum Pharisæorum & Scribarum Titulus
 Vobis de obvo corripitur, qui pro litera
 li Scripturarum Sensu contenditis, atque
 circa eundem magnopere estis diuisi.

Acriter enim Vos iam disceptantes de
 ea veram Sensum Scripturarum, Patrumque
 Ecclesie quis Vnus non novit? Quæso, ut ali
 quantisper ab hoc Certamine desisteretis, at
 que conspicietis Nos Patres Ecclesie, qui
 nicænsis, circa primitivam Doctrinam, in
 dem Orthodoxam, & doctrinam Scriptu
 rarum interpretationem sequentes,
 necnon animam Monachi contra Iudæam ve
 stram acriter conuincimus.

Interim uerò, quoniam Vobis solenne
 est singulis Diebus Dominicis coram Po
 pulo concionari, atque hypocritam ve
 stram, & superficiale Facultatem exer
 cere in unum vel alterum Scripturæ Tex
 tum, ut utiam mihi liceret illos Apostoli
 Textus, in quibus Lex dicitur Spiritu
alis, & Umbra Futurorum, & Litera
dicitur occidere; vestro Usui & Exerci
 tationi proponere. Rarò aut nunquam

F

in

cupiob

in hos & his similes Textus habuistis
Conciones.

Experiamini igitur vestram olamatori-
am Artem in hosce Textus: Sed cave-
atis, ne certantes pro literali Legis Sen-
su, quasi Apostoli Verbis consentaneo,
metaphoricos vestros Tauros & Ampullas
evanescentes, in Domo vestro Mercatis,
pro bonâ Merce & salutiferâ Doctrinâ ven-
datis. *Lex*, inquit *Apostolus*, *est Spiritu-*
alis, *V. Q. S. veno effis Carnales*. Vobis-
cum ipsi reputetis, annon *V. O. S. Litera-*
les, *Literarios*, & *Literatos Interpretes*, qui
Literatorum & *Literatissimorum* Nomine
gloriamini, alloquatur *Apostolus*: Nam
ex *Antichristi Apostolica* Dictionis constat,
quod ipse sepius asserui, *Literam esse my-*
sticam Christi, & *Scripturarum* in *Carnem*.

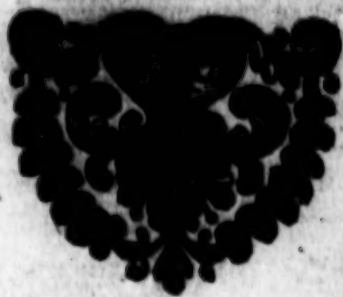
Boni denique consulatis, *Viri Gravissi-*
mi, hanc meam primam & mansuetam
Epistolam, quam pro eo paterno quo Vos
prosequor, Amore scripsi. Haud diu erit,
antequam alteram (Deo volente) nihilo
minus veteri Doctrinâ repletam Vobis
mittam: Nec dubitetis quin Nos Patres
(nam alij quoque Vobis sunt scripturi)
Viam Pacis, Veritatis, Cognitionis, Fi-

* In Epist. ad Rom. c. 1.

deique verè orthodoxæ adipiscendæ fecerimus Rectam.

Interim Deus O. M. Corda vestra illuminet in primitivam Doctrinam inquirendam ; Oculos vestros aperiat ad Veritatem conspiciendam ; Pedes vestros dirigat ad ambulandum in rectâ ad Pacem Semitâ ; Auresque vestros inclinet Clamori verè Evangelico suscipiendo, ad Precationem Patris vestri, qui Christianâ Vos amplectitur Dilectione & Charitate,

Origenis Adamantij.

deique verè orthodoxæ adhibendæ fecerim Rectam.

Interim Deus O. M. Corda vestra illuminet in primitivam Doctrinam inducendam ; Oculos vestros aperiat ad Veritatem conspiciendam ; Pedes vestros dirigat ad ambulandum in rectâ ad Pacem Semitam ; Auresque vestras inclinet Clamoribus Evangelico inspicendo, ad Precationem Patris vestri, qui Christianis Vos amplexatur Dilectione & Charitate,

Origenis Advocantij.

